

Eesti noorte olukord vabas maailmas ja okupeeritud Eestis

Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkonna ja teiste organisatsioonide poolt ühiselt korraldatud 10. kasvatuspäev toimus laupäeval 9. detsembril Stokholmis Sheratoni hotelli hõbesaalis. Kasvatuspäevale oli kogunenud ligi 150 osavõtjat. Kasvatuspäeval leidsid vaatlemist eesti noorte olukord ja probleemid okupeeritud Eestis ja vabas maailmas.

Kasvatuspäeva aavas Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkonna esimees fil. dr Johan Ungerson, kes käsitles viimase statistilise materjali põhjal eesti õpilaste eesti keele õppimisvõimalusi rootsi koolides.

Moto: Ma laulan muutunud laulu
Vaatepiiri varjutuste all
(Gustav Suits "Tuulehaud").

Palju on muutunud nende aastakümnete jooksul kui meie oleme asunud siin Rootsis. Eriti aga palju ja põhiliselt on muutunud kooli ja kasvatuses osas. Ligemale 30 aastat on siin maal käinud suure veerev dünaamiline koolireform, mille all kool on läbi teinud täieliku metamorfoosi. Selles veerevas koolireformide reas on kool tihti olnud vormita, ilma kindla kujuta nagu amööb mikroskoobis. Veel II maailma sõja järele kui meie asusime Rootsi oli kool siin maal enam-vähem klassikaline, kus pedagoogiline kasvatus kristlikul alusel, ja samuti õppeainetes teadmiste normid olid seaduste, määruste ja kooli sisekorraga fikseeritud. Õpilaste teadmisi, edasijõudmist, hoolsust, korda ja ülespidamist koolis kui ka väljaspool kooli hinnati ja selleks olid hinded klassi- ja lõputunnistustel. Nüüdne rootsi kool ei tegele enam kasvatusküsimustega, ega ei hinda ka õpilase hoolsust, korda ega ülespidamist. Kooli kodukorra loomisel peeti arvestama ka kooli korraldust, riigikaitset ja pesu, nendel oli koolis keelatud suitsetamine, alkoholsete ainete tarvitamine, kaardimäng ja palju muud, mis kahjustasid õppetevust või õpilase vaimset ja füüsilist arengut. Nüüd ei nõuta enam ka seda. Rootsi klassikaline kool kõigis tema astmetes oli kasvatus- ja õppeasutus, selle sõna täielikus mõistes. Koolitöö klassis käis sujuvalt ja rahulikult. Koduülesandeid anti mõõdukalt nii et õpilane oli õppetööga seotud ka kodus. Õpilaste teadmisi hinnati pidevalt ja nad said tunnistused kaks korda õppeaasta jooksul.

Nüüdne rootsi kool on teist laadi. Põhikool, mis on 9-aastane on peamiselt ainult kohaks kus lapsed 7-16. eluaastani saavad oma aja veeta. Õpilased, kellel huvi ja tahtmist võivad seal palju õppida, õpivad ära ka lugemise ja kirjutamise, kes aga ei taha

3

või ei suuda saavad ka ilma selleta läbi. Uue kooli parooliks anti kord: " primäärne ei ole mitte koolis teadmiste omamine vaid primäärne on et õpilased võiksid ennast koolis mugavalt tunda."- Üllatavaks on aga saanud asjaolud, et õpilastele ei meeldi praeguses koolis ja mis veel halvem õpetajad tahavad iga hinna eest leida midagi muud tööd, et pääseda ära koolist. Ja sellele kõigele lisaks on viimased uurimised näidanud, et 20% nendest, kes on 9-aastase põhikooli lõpetanud ei oska kirjutada, üle 20% loevad nii, et nad ei saa aru mida nad loevad ja 80% ei oska näiteks täita postil postisaadetisblanketti. See uus matemaatika on õpetanud nii palju, et $6+6+6=18$, aga kui palju 3×6 on juba väga raske. Kui palju rootsi koolides on eesti lapsi on alati olnud eesti kooli- ja haridustegelaste aktuaalseks huviks. Alates 1975.a. on tehtud statistikat rootsi koolides käivate minoriteetide ja sisserändajate laste kohta. - EK Koolitoimkonna aktiivsel nõudmisel on alates kevadpoolaastast 1978 ka eesti laste arv statistiliselt teada. Siia on saadud arvestada ainult need eesti lapsed, kes ennast eestlastena koolis sellekohase küsimuse peale on registreerinud. Nii oli kevadpoolaastal 1978 eesti laste rohkus koolides kogu riigis järgnevalt:

Põhikool

Madalaste (1-3 klass) 100 last.

Keskaste (4-6 ") 155 last.

Kõrgaste (7-9 ") 212 last.

Kokku 467 eesti last, nendest 250 tütarlapsed. Põhikoolis õpivad 1-2 nädalatundi kodukeelena eesti keelt 172 last. Eesti õpilaste rootsi keele oskus on 88,9% -il õpilastel sama, kui seda on rootsi õpilastel.

1977.a. kevadel lõpetas 9-aastase põhikooli 63 eesti õpilast ja nendest läks edasi gümnaasiumi 53 õpilast või 84%.

Gümnaasium:

2-aastasel kursusel õpib 8 eesti poissi ja 28 eesti tüdrukut.

Nendest õpib eesti keelt ainult üks (1) õpilane.

3 - 4-aastasel kursusel õpib 40 eesti poissi ja 56 eesti tüdrukut, nendest õpivad eesti keelt 10 õpilast.

1-aastasel erikursusel õpib 12 eesti tüdrukut, nendest ei õpi ükski eesti keelt.

Eest õpilasi rootsi koolides on kindlasti rohkem kui statistika näitab, sest kõik eesti lapsed ei ole ennast koolides eestlastena registreerinud. Vastandina sellele, aga eesti keele õppijaid rootsi koolides võib olla vähem, kui statistika näitab, sest need kes on ennast registreerinud eesti keele õppijaina võivad olla ühel või teisel põhjusel eesti keele õppimise lõpetanud või ainult selleks ennast registreerinud. - Eesti õpetajad õpetasid rootsi koolides eesti keelt 120 nädalatundi.

Minu sooviks ja kindlaks tahteks on et kõik eesti lapsed tuleks eesti koolidesse ja kus eesti koole ei ole katsuge asutada eesti täienduskool. Juhul kui aga see võimalus puudub registreerige lapsed rootsi koolidesse eestlastena ja nõudke koolilt eesti keele tunde. Gümnaasiumi õpilastel on olukord raskem. Seal tuleb välja vahetada üks tavaline kooli aine eesti keele vastu. See väljavahetus ei ole aga alati soovitatav. Sel juhul õppige eesti keelt täienduskoolides ja tenteerige eesti keelt Eesti Gümnaasiumi juures.

Eesti hariduspoliitiline eesmärk peaks olema II-, III- kui ka IV-generatsiooni väiseestlaste suhtes see, et nad saaks olla oma hariduselt ~~kõrgkvaliteetset~~ konkurentsivõimelised oma asukohamaades kui ka rahvusvahelisel taustal ja ka võimelised liituma olukordade muutusel kodu-eestlastega meie kodumaa ülesehitustöös. - Selleks vajame meie väliseestlastena oma koole, kus oleks kõige muu kõrval kõrge teaduslik tase ja pedagoogiline kasvatus eesti keeles ja meeles.

Laste- ja noorsookirjandus

Kasvatuspäeva esimeses ettekandes vaatles kirjanik Helga Nõu eesti- laste- ja noorsookirjandust siin ja Kodu-Eestis. Referent avaldas imestust selle üle kui vähe tuntakse huvi laste- ja noorsookirjanduse vastu. Täiskasvanute kirjandusest peetakse kirjandusõhtuid, ettekandeid ja kirjutatakse artikleid, esseid ja raamatuid. Aga laste osas on meil arvamise, et see pole tähtis. Kuulge, see probleem on palju tähtsam. Oleme vist kõik teadlikud, kui suur tähtsus on laste- ja noorsookirjandusel lapse keelearengus, eriti meil, kui tahta säilitada rahvast, keelt ja kultuuri võõras ühiskonnas. Meie ei peaks muuga tegelemagi, sest kõik need kogutud kultuurivarad lähevad kaotsi, kui me ei suuda neid järgnevatele põlvedele edasi anda. Ja me ei suuda seda, kui lapsed ei oska eesti keelt rääkida ega lugeda, nad ei pääse ligi kirjandusele, ajaloole ega muule kirjutatud sõnale.

Kui vaadelda laste- ja noorsooraamatuid, mis välja antud siin viimase kümne aasta jooksul, mis on head, ajakohased, lapsele loetavad ja müügil, siis on need loetavad ühe käe sõrmedel.

Kodu-Eestis on ilmunud laste- ja noorsooraamatuid hoopis rohkem, seal on ilmunud vanu klassikuid ja tõlkeid. Enamik neist raamatuid on täiesti vaba igasugusest poliitilisest propagandast. Näiteks on seal ilmunud palju Astrid Lindgreni lasteraamatute tõlkeid, kuigi Vladimir Beekmani tõlge on väga halb, sest ta ei oska rootsi keelt. - Kui tellida Kodu-Eestist laste- ja noorsooraamatuid, siis võib muidugi juhtuda, et mõnes on ka poliitilist propagandat, kuid nende jaoks on igas perekonnas paberikorv.

Referent vaatles ja analüseeris tervet rida siin ja Kodu-Eestis ilmunud laste- ja noorteraamatuid ja andis väga üksikasjaliku ja objektiivse ülevaate eesti laste- ja noorteraamatute olukorrast praegu.

Teise ettekande pidas Rutt Eliaser teemal: "Noored okupeeritud Eestis". See referaat ilmub meie lehes eraldi artiklina.